HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואיבעית אימא רבי שמעון (א) ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא: מפני שאמרו אפשר כו': הא תו למה לי הא תנא ליה רישא (א)וכי תימא משום דקא בעי למסתמה כרבנן פשיטא (ב)יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתברא טעמא דר"מ דקא מסייע ליה קראי קמ"ל ואיבעית אימא משום דקא בעי למתני כיוצא בו: **מתני'** כיוצא בו כל כלי חרס שהוא מכניס מוציא ויש שמוציא ואינו מכניס כל אבר שיש בו צפורן יש בו עצם ויש שיש בו עצם ואין בו צפורן [אג]כל המטמא מדרס מטמא טמא מת ויש שמטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס: **גמ'** [ב]מכנים פסול למי חטאת ופסול משום גסטרא מוציא כשר למי חטאת ופסול משום גסטרא (ד)אמר רב אסי [ג]שונין כלי חרס שיעורו בכונס משקה ולא אמרו מוציא משקה אלא לענין גסטרא בלבד מאי טעמא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לפי שאין אומרים הבא גסטרא לגסטרא תנו רבנן [ד]כיצד בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה אם לאו יביא עריבה מלאה מים ונותן קדרה לתוכה אם כנסה בידוע שכונס משקה ואם לאו בידוע שמוציא משקה

רבי

ואיבעית אימא ר"ש (ב) **ולאחר הפרק.** קאי דקאמר ר"ש תוך הפרק בודקות ולא אתינן למסמך עלייהו לחליצה ולמיאון דהא אפי' משתכחי כלפני הפרק דמי וקטנה היא אבל לאחר הפרק דאי משתכחי סימן נינהו ושרינן לה לא מהימני אלא להחמיר דלית ליה חזקה דרבא: **למסתמה כרבנן.** דהא מפני שאמרו סתמא היא וקמ"ל סתם משנה כרבנן דאמרי אי אפשר: **קראי.** שדים נכונו(ה) בעשות מצרים דדיקי(ו): **מתני' שהוא מכנים.** משקה. כשמניחו על המים יש בו נקב גדול שהמים נכנסין לתוכו: **מוציא.** כל שכן אם נותן המים לתוכו יוצא המשקה לחוץ: **ויש.** נקב קטן שמוציא ואינו מכניס. ובגמרא מפרש מאי נפקא מינה: **כל אבר.** אצבע יתרה: **שיש בו צפורן יש בו עצם.** והוי אבר חשוב ומטמא באהל אפי' אין בה שיעור דקיימא לן(ז) האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת: **ויש שיש בו עצם כו'.** לא הוי אבר אם יתרת היא אבל אינה של יתרת אפי' אין בו צפורן אבר הוא ומטמא: **כל המטמא במדרס הזב מטמא במת.** כדמפרש בגמרא שאין לך כלי הראוי למושב הזב שאין שם כלי עליו וראוי לקבל כל טומאות. והא דנקט טמא מת משום דומיא דמדרס הוא דאב הטומאה הוא והכי קאמר כל הראוי להיות אב הטומאה במדרס הזב ראוי להיות אב הטומאה אם נגע במת או נטמא באהל המת: **ויש.** שהוא כלי גמור לקבל כל טומאות ונעשה אב הטומאה על ידי מת ואינו נעשה אב הטומאה על ידי הזב במדרס כדמפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' למי חטאת.** לקדש בו מי חטאת דרחמנא אמר (במדבר יט) מים חיים אל כלי והאי לאו כלי הוא: **ופסול משום גסטרא.** כלומר כל שכן אם נקבה גסטרא בכונס משקה בטיל לה מתורת גסטרא וטהורה מכל טומאה דהא אפי' כלי שלם מכי נקיב בכונס משקה בטיל ליה: **גסטרא.** היינו שברי כלי חרס הראויין למלאכה ועדיין מקבלין טומאה כדתניא בגמרא באלו טרפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו': **מוציא.** דנקב קטן הוא: **כשר למי חטאת.** דכלי שלם בנקב קטן כולי האי לא בטיל: **ופסול משום גסטרא.** גסטרא שנקבה אפילו כמוציא משקה בטלה לה: **שונין.** הלכה למשה מסיני: **שיעורו בכונס משקה.** פחות של שיעורים המבטלים אותו מהיות כלי. כונס משקה הוא שיעור הראשון שהוא מבטלו מהיות כלי למי חטאת כדאמר במסכת שבת (דף נה:) חמש מדות בכלי חרס לן(ח) [ניקב כמוציא משקה טהור מלטמא גסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת] ניקב בכונס משקה פסול לקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא לכל שאר דברים ניקב כשורש קטן טהור להכשיר זרעים ועדיין כלי הוא לטומאה שהרי ראוי לקבל בו זיתים ניקב כמוציא זית טהור מטומאה שקבל עד שייחדנו לרמונים ניקב כמוציא רמון טהור מכלום נמצא כונס משקה הוא שיעור הראשון אבל כמוציא משקה לא בטיל: **ולא אמרו מוציא משקה.** בטיל אלא לענין גסטרא בלבד אע"פ שאינו מכניס לפי שאין אומרים הבא גסטרא לגסטרא כשניקבה כמוציא משקה שוב אין חס עליה ואינו משתמש בה שאין אומר הבא גסטרא אחרת ונניח תחת גסטרא זו לקבל משקה היוצא אבל בכלי שלם שנקב כמוציא משקה לא בטיל מכלום לפי שהוא חס עליו ואינו שוברו ומשתמש בו ומביא גסטרא ומניח תחתיו לקבל משקה היוצא: **אם כנסה.** אם נכנס משקה לתוכה:

ר'

ואיבעית אימא רבי שמעון ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא. ר"ח פוסק דהלכה כרבי שמעון דתוך הפרק כלפני הפרק כדמסקינן שלהי יוצא דופן (לעיל דף מו.) וההוא דלית ליה דתוך הזמן כלאחר זמן איתותב לעיל °ומתוך כך פסק נמי דאין הלכה כרבא דאמר חזקה הביאה סימנין דהא ר' שמעון דפסקינן כוותיה לית ליה דרבא ועוד בפרק מי שמת (ב"ב דף קנו.) אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאונים ואין נראה דאפילו יהיה הלכה כר' שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק אין הלכה כמותו בהא דלית ליה חזקה דרבא דלאו הא בהא תליא ורבא גופיה פסיק לעיל דתוך הזמן כלפני זמן והא דמוקי הש"ס ברייתא כרבי שמעון ולית ליה דרבא אע"ג דאתי שפיר כרבי יהודה וכרבא אין זו ראייה מן הש"ס (ג) דמיישב הברייתא בכל ענין ודרב נחמן נמי ליתא מקמי רבא דהוי בתראה ועוד דרבא נמי איכא לאוקומי מילתיה דרב נחמן דאמר בודקין למיאונין היינו תוך הפרק דליכא חזקה אי נמי אחר הפרק ובודקין אם לא ימצאו שערות תמאן דאין חוששין שמא נשרו אלא כשבעל אחר זמן ורבא איירי בשבעל ומעשים בכל יום דסמכינן אבדיקת נשים לאחר הפרק והיינו דלא כר"ש ואפי' בתוך הפרק כלפני הפרק אומר רבי דאין הלכה כרבי שמעון דעל כרחך תוך הזמן ותוך הפרק לאו חדא מילתא הוא דאי חדא מילתא הוא א"כ אמאי איתותבו לעיל רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי דאמרי תוך הזמן כלאחר הזמן כיון דפליגי הכא תנאי ועוד דלעיל קרי ליה זמן והכא קרי ליה פרק ועוד פרק משמע גדלות כמו (יבמות דף סב:) המשיאן סמוך לפרקן ובפרק המוציא יין (שבת דף פ:) בנות ישראל שהגיעו לפרקן ולא הגיעו פירוש הביאו ב' שערות ולא הגיעו לכלל שנים ומפרש רבינו תם דפליגי הכא ביום אחרון של שנת י"ב ויום אחד לנקבה או ביום שנת י"ג ויום אחד לזכר ואותו יום אקרי תוך הפרק דלר' יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום ולרבי שמעון בסופו וקי"ל כרבי יהודה לגבי רבי שמעון בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) והשתא יבם קטן או יבמה קטנה שבאו לחלוץ טוב לכתחלה לבודקם לפני הפרק אם יש להם שערות וכן לאחר הפרק ואם הן אותן שהיו קודם נמתין עד שיביאו שערות אחרות אבל יבם גדול ויבמה גדולה דלא אפשר עוד לברר חולצין שפיר אם יש להם שערות ואין לחוש שמא לפני הפרק באו כדפירשתי לעיל ואם יש ליבמה דדים גדולים אין צריך לבדוק אחר השערות דהא אמרינן לעיל אי אפשר שיבא העליון עד שיבא התחתון: **כשר למי חטאת.** והא דאמרינן (יומא דף ב.) שכל מעשיה בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה היינו בזמן שמזין על כהן השורפה שהחמירו שם לפי שהקילו לטמאותה(ט) לשחטה בטבול יום להוציא מלבן של צדוקים(י): **אלא לענין גסטרא.** פירש ר"ח (כ) גסטרא הוא שבר בלשון יון ונראה דאין שבר כלי חרס טמא משום גסטרא אלא א"כ יחדו דהא אפילו שלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדנו לאוכלין כ"ש אם נשבר לגמרי דבעו השברים יחוד וא"ת והא דתנן(ל) ומייתי לה בפרק אלו טרפות (חולין דף נד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ומלוג עד סאה ברביעית כו' כיון דאיירי ע"י יחוד אפילו שבר מכלי גדול יהא שיעורו בכדי סיכת קטן וי"ל דאין דרך לייחד שבר קטן הבא מכלי גדול ובטלה דעתו אצל כל בני אדם ואם תאמר הא דתניא בתוספתא דכלים ס"פ מחט וטבעת ושולי המחצין וקרקעות הכלים אין ממלאים ואין מקדשין בהם שפאן ועשאן כלי מקדשין בהן כו' דברי ר"מ וחכ"א כלי שטהר שעה אחת אין לו טומאה עולמית(מ) ואין לומר דכשצריך תקון תו לא נחית ליה טומאה דהתנן במסכת כלים (פ"ה מ"ח) חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מרחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין אלמא מהני בה תיקון ולא מסתברא דאתיא כר"מ ולא כרבנן וי"ל דמה שאין לו טומאה לעולם היינו בשברים הפחותים משיעור המפורש בחולין (דף נה.) ומחמת גריעותם לא מהני תקון בהן אבל הך דתנור מיירי דע"י תקון הוא כבתחלה: **אם כנסה בידוע שהוא בכונס משקה.** והא דאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קז.) אי בזיע דוולא ככונס משקה מילף לייפי ומטבילין בו הידים דהוו מחוברין לנהר לאו היינו ככונס משקה דהכא דהתם איירי כשהנקב כל כך גדול עד שהמים מקלחין והוי חבור ע"י נצוק לידים דאע"ג דלענין טבילה לא הוי חבור וכונס משקה דהכא שיורד טיף טיף כדאמר בסמוך מיהו אפשר דההוא כונס משקה הוי כדהכא דהתם נמי מייתי האי כונס משקה דהכא דאמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים משמע דשוין ואע"ג דלא הוי נצוק דבדבר מועט הוי חבור לענין טבילת ידים וגם רש"י לא הזכיר שם נצוק ואע"ג דבכולי שמעתין במתניתין ובברייתא לא קאמר כונס משקה אלא בכלי חרס ובסוף המצניע (שבת דף נה:) נמי קאמר ה' מדות בכלי חרס משמע דדווקא בכלי חרס הן כל אותם מדות ולא בכלי עץ מ"מ הא דרבא דאמר בפ' כל הבשר כלי שנקב בכונס משקה אין נוטלין הימנו לידים יש להחמיר בכל הכלים שניקבו ככונס משקה שלא ליטול מהם כיון שלא הזכיר שם כלי חרס אלא קאמר כלי סתם:

מסורת הש"ס

א) [לעיל ל:], ב) [ברכות ט. וש"נ], ג) סוכה כ., ד) [שבת צו.], ה) [יחזקאל טז], ו) [יחזקאל כג, לעיל מח.], ז) [לעיל מג:], ח) רש"ל, ט) [לטמאותו רש"ש], י) [וע"ע תום' חגיגה כג. ד"ה שפופרת], כ) [עי' בערוך ערך גסטר א'], ל) [כלים פ"ב מ"ב], מ) [ע' בתום' פ' אלו טריפות דשם מסודרים דבריהם יפה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי שמעון ואלאחר הפרק: (ב) רש"י ד"ה ואיבעית אימא ר"ש ואלאחר הפרק: (ג) תום' ד"ה ואיבעית וכו' אין זו ראייה מן הש"ס שהש"ס מיישב וכו' ועוד דלרבא נמי:

גליון הש"ס

תום' ד"ה ואיבעית וכו' ומתוך כך פסק נמי. וכעין זה כתבו תוס' בשם ר"ת כתובות פח ע"ב ד"ה לאפוקי:

מוסף רש"י

כל המטמא מדרס מטמא טמא מת. והוא הדין לכל הטומאות, כגון נוגע בשרץ ובנבילה, והאי דנקט טמא מת, משום דבאב הטומאה מיירי, והכי קאמר כל הנעשה אב הטומאה על ידי מדרס נעשה אב הטומאה כשהוא טמא מת, דאין לך מיטמא מדרס אלא המיוחד לשכיבה, וכיון דשוי לתשמיש כלי הוא וכל שהוא כלי למדרס מיטמא בכל טומאה ואפילו הוא פשוטי כלי עץ, דילפינן ליה בק"ו במסכת שבת (פד.) מפך במת מנין ודין הוא כו' (סוכה כ.). **ויש שמטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס.** והיינו מה שהוא כלי אבל אינו מיוחד לשכיבה, דמטמא בכל טומאות חוץ מטומאת מדרס, שאם שכב עליו הזב ולא נגע בו טהור, דלגבי מדרס מיוחד לכך בעינן, כדאמרינן (שבת נט.) יצא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו (סוכה שם). **שונין.** התנאים שונין ברייתא (שבת צו.). **כלי חרס.** דשיעור הראשון האמור בו לבטלו במקצת משום כלי, שיעורו בכונס משקה. הוא דמבטל ליה מיהא מתורת מי חטאת (שם). **ולא אמרו מוציא משקה.** נקב מוציא משקה חשוב לכלום, אלא לענין **גיסטרא בלבד.** דהתם ודאי אי נקבה הכי כמוציא משקה משדא שדי ליה (שם). **שאין אומרים הבא גסטרא.** אחרת לגסטרא. זו להניח תחתיה לקבל הטיפין, אבל כלי שלם חסין עליו ומשום נקב פורתא לא שדו ליה ומניחין גיסטרא תחתיו (שם).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פכ"ג מהל' כלים הל"א ופכ"ז הל' טז]:
ה ב ג מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הל"ו ופי"ט מהל' כלים הל"א והל"ב:
ו ד מיי' פי"ט מהל' כלים הלכה א:

תום' הרא"ש

כשר למי חטאת. והא דאמרינן כל מעשיה בכלי גללים כלי אדמה נעשית היינו בז' ימים שמזין כל כהן השורף את הפרה והחמירו שם לפי שהקילו לטמאותו להוציא מלבן של צדוקין: **אלא** לענין גסטרא מפ' ר"ח זהו שבר בלשון יון ונראה שאין שבר כלי חרס טמא משום גסטרא אלא א"כ יחדו לאוכלין (א) כ"ש נשבר לגמרי שהשבר צריך יחוד (ותימה) [וא"ת] והא דתנן במס' כלים ומייתי לה בפרק אלו טריפות הדקין שבכלי חרס הן ודפנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן. ועד לוג ומלוג עד סאה ברביעית. וכיון דאיירי ע"י יחוד אפי' הגדול שבהן יהא שיעורו כדי סיכת קטן וי"ל כיון דאין דרך לייחד שבר כלי גדול כשהן קטנים כל כך בטלה דעתו. ומיהו קשה מהא דתניא בתוספתא דכלים גבי קרקרו' הכלי ודופנותיהן שיפן ועשאן כלי מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שטהור שעה אחת שוב אין לו טומאה עולמית. והכא אמרינן אע"ג דטהור לגמרי יש לו טומאה ע"י יחוד וכן בניקב כמוציא זית טהור מלקבל זיתים ועדיין כלי הוא לקבל רמונים ופרש"י דאם יחדו לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא. וי"ל דודאי כשאינו צריך תיקון נחתא לידי טומאה ע"י יחוד וההיא תוספ' דאין לו טומאה לעולם היינו כשצריך (טומאה) תיקון. ותימה הא דתנן פ' כלים חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין אלמא מועיל בו תיקון ולא מיסתבר לאוקמי כר' מאיר אלא כרבנן וי"ל דהא דאמרי רבנן דאין לו טומאה לעולם היינו בשברים קטנים פחותים משיעור המפורש בחולין דמחמת גריעותן לא מהני בהו תיקון אבל הך דתנור כלי חשוב הוא כתחלה ע"י תיקונו: כיצד בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה. כולי שמעתי' מדבר בכלי חרס לענין כונס משקה וכן בפ' המצניע דקאמר רבא חמש מדות בכלי חרס ניקב בכונס משקה דוקא כלי חרס מתבטל מתורת כלי שניקב בכונס משקה אבל של עץ ושל מתכת לא והא דאמר רבא בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלים ממנו לידים היינו דוקא כלי חרס אבל משאר כלים נוטלין אע"פ שניקב בכונס משקה מ"מ צריך להחמיר כיון דנקט התם כלי סתם:

א) נראה דחסר וצ"ל דהא אפי' שלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדו לאוכלין כ"ש וכו'.